

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่มีเจริญก้าวหน้าด้วยปัจจัยที่เอื้อประโยชน์ มีความสุขสบายด้วยอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ นั่นคือ สังคมมนุษย์เป็นสังคมแห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีความรู้ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ แยกแยะสิ่งทั้งหลายละเอียดลงไป จนกระทั่งรู้วิทยาการมากมายลึกซึ้ง เข้าใจ องค์ประกอบส่วนย่อยต่าง ๆ ของสิ่งทั้งหลาย มองเห็นความเป็นไปของชีวิตในจักรวาลนี้ละเอียดลออ ถัดขึ้นไป แต่ยังมีจุดเสียที่ว่าเรามัวหลงเพลินกับความเก่งกล้าสามารถที่เกิดจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญพิเศษในด้านต่าง ๆ ของตน ลาภองว่าตนล่วงรู้ความลับของธรรมชาติ และมุ่งแต่จะเอาชนะธรรมชาติจนจมดิ่งลงไปในรายละเอียดปลีกย่อยและลืมเป้าหมายเดิมที่ต้องการเชื่อมโยงให้สิ่งเหล่านี้เข้าหากันชัดเจนและได้ผลแก่ชีวิตที่ดี เมื่อลืมนั้นก็เลยแตกแยกไม่ประสานกลมกลืนกัน (พระเทพเวที, 2531, หน้า 20)

โลกธรรมชาติของเราถูกมนุษย์ผู้อาศัยอยู่บนโลกใบเดียวกันนี้แทรกแซง และทำลายอย่างรวดเร็วและรุนแรง ปรัชญาการณของการทำลายได้ส่งผลกระทบต่อให้เห็นชัดเจนจนเป็นสัญญาณอันตรายที่เตือนมนุษย์เราซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดภัยแก่ทั้งปวงหาก่อนที่จะสายเกินไป การทำลายสภาพแวดล้อมเป็นผลมาจากการไม่เห็นคุณค่า ขาดความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การให้ความสำคัญต่อสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์คิดค้นขึ้น และการแสวงหาความสุข หาประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้อย่างลุ่มหลงเกินเลยจนลืมนึกถึงความสอดคล้องสมดุลจากพลังของธรรมชาติที่คงอยู่เนิ่นนาน ซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างมหากาลต่อการปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่ของทุกชีวิต

ปัญหาสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อคนทั้งในเมืองและชนบท เช่น ปัญหาอุทกภัยที่เกิดจากการทำลายป่าไม้ ปัญหาน้ำเน่าเสียในแม่น้ำลำคลอง ปัญหาขยะที่กำจัดไม่ได้ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกขณะ เป็นปัญหาของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ซึ่ง พระเทพเวที (2531, หน้า 14-15) ได้กล่าวถึงปัญหาของมนุษย์ในปัจจุบัน 3 ปัญหาใหญ่ ๆ คือ ปัญหาแรกเกิดในตัวมนุษย์เองคือ ปัญหาทางกายที่มีโรคภัยใหม่ ๆ เกิดขึ้นจนยากที่จะเยียวยารักษาและปัญหาเกี่ยวกับใจที่มีความวิตกกังวล เกิดความเครียด ปัญหาที่สอง คือ ปัญหาที่มีการแข่งขันแย่งชิง ไม่มีความยุติธรรม เกิดคดีอาชญากรรม คดียาเสพติด จนกระทั่งรุนแรงถึงขั้นทำสงครามนิวเคลียร์และปัญหาสุดท้าย คือ เป็นปัญหาสภาพแวดล้อมซึ่งไม่เคยปรากฏมาก่อนได้เป็นปัญหาความเสื่อมโทรมและเกิดมลพิษทั่วไป รวมทั้งความร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติจนเกิดการหวั่นวิตกว่าจะนำมนุษยชาติไปสู่ความพินาศย่อยยับหรืออาจสูญพันธุ์ไปเลยในที่สุด

สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ทั้งหมดนี้ เป็นเพราะคนส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึกที่จะรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม แนวทางแก้ไขทางหนึ่งก็คือ การให้ความรู้ถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องและเกิดสมดุลคือ เน้นที่เหตุปัจจัยที่อิงอาศัยซึ่งกันและกันเชื่อมโยงถึงกันทั้งหมด มนุษย์จะแยกออกจากสังคมไม่ได้ สังคมจะแยกออกจากนิเวศวิทยาไม่ได้ (พระเทพเวที, 2531, หน้า 15)

ดังนั้นสิ่งที่ต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน คือ การปลูกฝังจิตสำนึกให้เยาวชนได้รับรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมอันสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ซึ่งหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้กำหนดไว้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในหน่วยย่อยที่ 2 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ ป่าไม้ น้ำ โดยเพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ พืช สัตว์ จำแนกเหตุปัจจัยการใช้ การจัด และพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ พืช และสัตว์ จำแนกเหตุปัจจัยการใช้ การจัด และพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและไม่ถูกต้อง สรุปเป็นหลักการใช้ทรัพยากร และพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เห็นความจำเป็นของการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้องเหมาะสม รักและชื่นชมในธรรมชาติ ห่วงแทน จัดและพัฒนาสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวอยู่เสมอ และร่วมมือในการสงวนรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม (กรมวิชาการ,

2535, หน้า 41-42) และสัมพันธ์กับการวัดผลประเมินผล จุดประสงค์การเรียนรู้กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในหมวดความรู้ความสามารถและการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ข้อ 13 วิเคราะห์ผลดีของการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ข้อ 14 ปฏิบัติและแนะนำชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติในการอนุรักษ์และบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และข้อ 21 ปฏิบัติตนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม

การให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นการเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น นั้นหมายถึง การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงเหตุและปัจจัยในการกำเนิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาวะธรรมชาติ มีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แต่ถ้าเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์ลืมองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันของสิ่งดังกล่าว บ่อยครั้งเกิดหายนะแก่มนุษย์ นั่นคือสภาพแวดล้อมที่เป็นพิษ และคุณภาพชีวิตของมนุษย์ที่ด้อยคุณค่าตามไปด้วย

กระบวนการให้ความรู้อย่างถูกต้องสัมพันธ์กันขององค์ประกอบต่าง ๆ ของมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมนั้น ปรากฏเด่นชัดในหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในหมวดที่เกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อม ได้แก่ เนื้อหาที่ว่าด้วยพืช สัตว์ โลกที่เราอาศัยอยู่ประกอบด้วย ดิน หิน แร่ธาตุธรรมชาติ เครื่องกลผ่อนแรง พลังงานความร้อน แสง เสียง และแม่เหล็กไฟฟ้า การรู้จักใช้สารเคมี วิธีเก็บรักษา วิธีป้องกันอันตรายและป้องกันมลพิษ รวมทั้งเรื่องราวที่ทางไกลออกไปในจักรวาลและอวกาศ ซึ่งหมายถึงความรู้วิชาวิทยาศาสตร์ที่เน้นความสัมพันธ์กันของเหตุและผลอันเกี่ยวข้องกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้

จำนง พรายแยมแซ (2536, หน้า 23) กล่าวว่ากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนั้น นอกจากจะได้จัดมวลประสบการณ์ที่มีสาระสำคัญที่จะช่วยสร้างเสริมให้ชีวิตอยู่ดีมีสุขแล้วยังช่วยให้ความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างมีหลักการอีกด้วย ทั้งยังมีคุณลักษณะพิเศษมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ อยู่หลายประการ คือ มีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพอนามัย

ของเรา ความเป็นอยู่ของสังคม วัฒนธรรม และธรรมชาติแวดล้อม ทั้งยังสามารถยืดหยุ่นได้ ตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นได้อีกด้วย

จังหวัดสุโขทัยเป็นราชธานีแห่งแรกของอาณาจักรไทย มีความอุดมสมบูรณ์ สมดังคำกล่าวในน้ำมีปลาในนามีข้าว หรือดินแดนที่มีความหมายว่า "รุ่งอรุณแห่งความสุข" เป็นแผ่นดินแห่งความดีงามอย่างยั่งยืนมาตั้งแต่ครั้งอดีตกาล ซึ่งยังคงมีร่องรอยหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันชี้ชัดถึงความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน ทั้งการปกครอง ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ รวมถึงวิทยาการ ความรู้ความสามารถและเทคโนโลยีแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีภาษาและตัวหนังสือของตนเอง ดังนั้น สุโขทัยจึงเป็นดินแดนแห่งความภาคภูมิใจของชาวสุโขทัยและชาวไทยทั้งปวง ทั้งยังเป็นที่สนใจและชื่นชมแก่ชาวโลกว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวที่คงความเป็นเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างแท้จริงจนได้รับการยกย่อง เป็นมรดกของโลก

แต่ในปัจจุบันจังหวัดสุโขทัยกำลังประสบปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมขยายเป็นวงกว้าง เช่นกัน อันจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตที่สงบสุข รวมถึงความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมทั้งของชาวไทยและชาวโลก จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไข โดยการให้ความรู้ที่ถูกต้อง แนวทางการปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความสมดุลในชีวิตรมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งเชื่อมโยงกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะดำเนินการให้ความรู้ที่ถูกต้องในการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมและวางพื้นฐานด้านจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมแก่เด็กประถมศึกษาเป็นเบื้องต้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดโดยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องสิ่งแวดล้อมของ จังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาค้างนี้มีดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาค้างนี้มี ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนบ้านลานหอย สังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอบ้านด่านลานหอย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 25 คน

2. เนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาค้างนี้มี เป็นความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ดิน น้ำ อากาศและป่าไม้ และสภาพปัญหาของสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อชีวิตมนุษย์ พืช และ สัตว์ ตลอดจนแนวคิด ความตระหนักในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

นิยามศัพท์เฉพาะ

หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่สร้างขึ้นเพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้ ของจังหวัดสุโขทัย โดยจัดทำเป็นรูปเล่ม มีภาพประกอบคำบรรยายเป็นหนังสือประเภทบันเทิงคดี

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้ ซึ่งสัมพันธ์กับชีวิตมนุษย์ พืช และสัตว์

ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความก้าวหน้าของคะแนนทดสอบหลังเรียน หลังจากที่ได้ศึกษาเนื้อหาจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมในด้านส่วนประกอบของหนังสือ เนื้อเรื่องและข้อคิดที่ได้จากหนังสือ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้แนวทางการสอนเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสิ่งแวดล้อมของจังหวัดสุโขทัย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมในเนื้อหาอื่น ๆ หรือกลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ